МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ІНСТРУКЦІЙ ДО ПОБУТОВОЇ, БУДІВЕЛЬНОЇ, АУДІО- ТА ВІДЕОТЕХНІКИ)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Бойко Олександра Олександрівна

Керівник к.ф.н., доц. Запольських С. П.

Рецензент к.ф.н., доц. Бережна М. В.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови
Запольських С.П.
«____»_____ 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

БОЙКО ОЛЕКСАНДРІ ОЛЕКСАНДРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Особливості перекладу науково-технічних текстів з англійської мови українською мовою (на матеріалі інструкцій до побутової, будівельної, аудіо- та відеотехніки)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Запольських Світлана Петрівна, к.ф.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від « 20 » березня 2025 року № 425-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 1 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)
теоретичні засади перекладознавства; принципи перекладу науково-технічних текстів; жанрові та стилістичні особливості інструкцій; класифікації перекладацьких трансформацій; англомовні та україномовні інструкції до електронних і побутових пристроїв

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) здійснити огляд теоретичних засад перекладу науково-технічних текстів; 2) визначити жанрово-стилістичні особливості інструкції як виду науково-технічного тексту; 3) охарактеризувати лінгвістичні особливості текстів інструкцій; 4) проаналізувати термінологічне ядро англомовних інструкцій та

способи перекладу термінів українською мовою; 5) виявити основні лексико-граматичні трансформації, що застосовуються під час перекладу інструкцій; 6) визначити відмінності у перекладі інструкцій до різних типів технічних пристроїв;

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Запольських С.П., к.ф.н., доцент	09.06.2025	09.06.2025
Розділ 1	Запольських С.П., к.ф.н., доцент	04.09.2025	04.09.2025
Розділ 2	Запольських С.П., к.ф.н., доцент	03.10.2025	03.10.2025
Висновки	Запольських С.П., к.ф.н., доцент	31.10.2025	31.10.2025

6. Дата видачі завдання 02.06.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	лютий – квітень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2025	виконано
3.	Написання вступу	червень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад–грудень 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ О. О. Бойко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник _____ С. П. Запольських
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Г.О. Хацер
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 56 стор., 77 джерел.

Об'єкт дослідження: інструкції до побутових, аудіо-, відео- та будівельних приладів.

Мета роботи: комплексне вивчення специфіки перекладу англомовних інструкцій, визначення особливостей відтворення термінології, граматичних конструкцій і структурних елементів українською мовою.

Теоретико-методологічні засади: дослідження спирається на праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі теорії та практики перекладу (В. Карабан, І. Корунець, Л. Черноватий, П. Ньюмарк, J.-P. Vinay, J. Darbelnet, M. Gotti), а також на сучасні підходи до аналізу науково-технічного дискурсу. У роботі використано аналітичний, порівняльний та описовий методи.

Отримані результати: інструкції належать до регламентованих науково-технічних текстів, у яких головна функція – інформативно-регулятивна, мають стандартизовану структуру та нейтральний стиль викладу. Термінологія це «ядро» інструкцій, яка поділяється на загальнонаукову, міжгалузеву та вузькоспеціальну лексику. Через структурні відмінності між мовами переклад інструкцій з англійської на українську вимагає застосування лексико-граматичних трансформацій, таких як додавання, вилучення, калькування, опис і антонімічний переклад. Порівняльний аналіз інструкцій до різних типів техніки (аудіо-, відео-, будівельних і побутових) показав спільність синтаксичних характеристик, проте різноманітність у термінології. Встановили, що «хибні друзі перекладача» є поширеним джерелом помилок. З'ясували, що якісний переклад інструкцій вимагає точності, адаптації до українських стандартів і зрозумілості для широкого кола користувачів.

Ключові слова: *науково-технічний текст, інструкція, офіційно-діловий стиль, термінологія, лексичні трансформації, граматичні трансформації*

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ 7
1.1 Поняття науково-технічного тексту, особливості його перекладу та класифікації 7
1.2 Інструкція як жанр науково-технічного тексту. 11
1.3 Лінгвістичні особливості перекладу інструкцій. 15
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ІНСТРУКЦІЙ 20
2.1 Характеристика інструкцій, використаних як матеріал дослідження 20
2.2. Переклад термінології у текстах інструкцій 25
2.2.1 Термінологічне ядро інструкцій і його тематичне групування 25
2.2.2. Джерела утворення термінів та способи перекладу 30
2.2.3. Проблемні випадки перекладу термінів 31
2.3. Граматичні та лексичні особливості перекладу інструкцій з англійської на українську мову 34
2.3.1 Сигнальні попереджувальні та інформаційні заголовки 34
2.3.2 Лексична та синтаксична стислість 36
2.3.3 Right-to-left структури в англійській мові та їх переклад 38
2.3.4. Типові граматичні конструкції в текстах інструкцій 39
2.3.5. Модальні дієслова як засоби імперативності 41
2.3.6. Деперсоналізація та звертання в інструкціях 43
2. 4. Перекладацькі трансформації та загальні відмінності у перекладі інструкцій різних типів технічних пристроїв. 45
2.4.1 Типові перекладацькі трансформації 45
2.4.2 Відмінності у перекладі інструкцій різних типів техніки 51
ВИСНОВКИ 54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 57

ВСТУП

У сучасному світі велика увага приділяється науково-технічному перекладу, оскільки він відіграє важливу роль у міжнародному професійному спілкуванні та забезпечує доступ користувачів до інструкцій, технічної документації й нормативних матеріалів. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу та зростання обсягів інформації зумовили підвищений попит на якісний технічний переклад, а також зростання вимог до його точності та зрозумілості. Інструкції до технічних пристроїв є одним із найпоширеніших жанрів цього типу дискурсу, що поєднують інформативну та регулятивну функції: вони не лише інформують про характеристики виробу, а й регламентують дії користувача.

Широке використання науково-технічної літератури актуалізує питання про виділення окремих особливостей перекладу науково-технічних текстів у різних спеціалізованих галузях, зокрема таких, як переклад інструкцій до електронних пристроїв.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю забезпечення високої якості перекладу інструкцій до сучасних технічних пристроїв, що постійно ускладнюються з розвитком технологій. У зв'язку з цим випускається багато інструкцій з експлуатації, які вимагають перекладу різними мовами, в тому числі з англійської на українську. Перекладач повинен не лише правильно відтворювати технічну термінологію, але й адаптувати текст до українських мовних і культурних норм, зберігаючи зрозумілість і функціональну точність.

Наукова новизна роботи полягає у спробі власного системного порівняння англомовних інструкцій до технічних пристроїв різних типів та у виявленні закономірностей перекладу їх термінології, структурних елементів і граматичних моделей українською мовою. Також, в уточненні особливості застосування лексико-граматичних трансформацій у перекладі інструкцій і

визначенні низки типових помилок, зумовлених різницею у двох мовах та «хибними друзями перекладача».

Об'єктом дослідження є інструкції до побутової, аудіо- та відеотехніки, а також будівельних електроприладів.

Предметом дослідження виступають лексико-граматичні особливості цих текстів та способи їхнього відтворення українською мовою.

Мета дослідження полягає у комплексному вивченні та визначенні особливостей та труднощів перекладу інструкцій з англійської на українську мову, порівнянні специфіки перекладу інструкцій до різних видів електронних пристроїв.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

1) здійснити огляд теоретичних засад перекладу науково-технічних текстів;

2) визначити жанрово-стилістичні характеристики інструкцій як різновиду науково-технічного дискурсу;

3) проаналізувати термінологічне ядро англомовних інструкцій і способи перекладу термінів українською мовою;

4) виявити основні лексико-граматичні трансформації, що застосовуються у перекладі інструкцій;

5) визначити відмінності у перекладі інструкцій різних типів технічних пристроїв;

Матеріалом дослідження є інструкції з експлуатації різних видів технічних пристроїв англійською та українською мовами. Для аналізу було відібрано тексти, що репрезентують три типи техніки: побутову, будівельну, аудіо- та відео-. Зокрема, до побутової техніки належать інструкції до пральної машини та холодильника Whirlpool, пилососа Samsung, мікрохвильової печі та посудомийної машини Bosch. Будівельну техніку представлено інструкціями до дриля та кутової шліфувальної машини фірми Makita. До групи аудіо- та відеотехніки включено інструкції до телевізора Samsung, фотокамери Nikon та

портативної мінісистеми LG. Такий добір матеріалу дає змогу простежити спільні та відмінні риси перекладу інструкцій різних типів техніки, виявити закономірності у передачі термінології, граматичних конструкцій та структурних елементів тексту.

Методи дослідження. Нами було використано аналітичний метод (для узагальнення теоретичних джерел і підбиття підсумків); порівняльний метод (порівняння українськомовних перекладів з англомовними оригіналами тексту інструкції для встановлення загальних принципів передачі українською мовою особливостей тексту інструкції); описовий метод – для систематизації виявлених лексичних і граматичних засобів та визначення закономірностей їх відтворення українською мовою.

Практичне значення дослідження полягає у можливості його використання для викладання технічного перекладу та практиці перекладу технічної документації.

Робота пройшла **апробацію** на науковій конференції «Іноземна філологія у XXI столітті». Результати дослідження представлено у публікації:

Бойко О. О., Запольських С.П. Термінологічне ядро англійськомовних технічних інструкцій та способи його відтворення українською мовою. Іноземна філологія у XXI столітті : тези доповідей XVII Міжнародної наукової конференції (м. Запоріжжя, 14 лист. 2025 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2025.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальну характеристику наукової роботи: обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, окреслено матеріал, методи, практичне значення та наукову новизну, а також розкрито структуру роботи.

Перший розділ має теоретичний характер і присвячений аналізу поняття «науково-технічний текст», його класифікації та жанрових різновидів. У ньому розглянуто особливості інструкції як окремого типу науково-технічного

дискурсу, її структурні та функціональні характеристики, а також загальні принципи й правила перекладу інструкцій.

Другий розділ має практичне спрямування, присвячений характеристиці інструкцій до різних електронних приладів, які є матеріалом дослідження, та власному аналізу перекладу інструкцій з англійської на українську мову.

У висновках узагальнено основні результати дослідження, сформульовано підсумки та окреслено перспективи подальших розвідок у межах теми.

Загальна кількість сторінок 56, кількість використаних джерел 77.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Поняття науково-технічного тексту, особливості його перекладу та класифікації

Науково-технічні тексти займають важливе місце у сучасній науковій та перекладацькій практиці. Вони є основним засобом відображення результатів науково-технічного прогресу та розповсюдження знань. Значну увагу приділяють їх різновидам, функціям та особливостям, тому що дуже часто саме вони є об’єктом досліджень багатьох науковців, лінгвістів та предметом перекладу різними мовами.

Науково-технічні тексти, зазвичай, належать до наукового стилю, сферою використання якого є наукова діяльність, освіта та технологічна сфера. Головне призначення цього стилю – систематизація знань, пізнання світу, повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз’яснення явищ, виклад матеріалу, презентація наукових даних суспільству.

Для науково-технічних текстів властива відсутність авторської індивідуальності, тому що вони написані за суворими правилами цього стилю. Навіть якщо порівнювати роботи різних авторів на одну й ту саму тему, ми бачимо одні й ті самі синтаксичні та морфологічні структури, мову, звороти та стиль. Типовими мовними засобами в науково-технічних текстах, є: велика кількість допоміжних знакових систем (символи, формули, малюнки, креслення схеми); наявність термінів; словникова нейтральність; використання пасивних конструкцій; перевага дієслів теперішнього часу, іменників та іменникових словосполучень. Ці характеристики стосуються як англійської, так і української мови.

Саме ці особливості стали предметом дослідження багатьох лінгвістів. Дослідник специфіки науково-технічних текстів, М.Готті, наголошує на тому, що такі тексти мають не лише лексичні особливості (наявність термінології тощо), а й синтаксичні спільні ознаки.

Вчений виділив декілька найважливіших лексичних особливості наукових і фахових текстів:

1. Монореферентність лексики – однозначне співвіднесення терміна з конкретним поняттям у певній галузі.

2. Відсутність емоційного забарвлення – домінування денотативної функції.

3. Точність і прозорість термінів, кожен повинен безпосередньо вказувати на конкретний концепт, який він позначає [Готті 2011].

Основними синтаксичними особливостями спеціалізованих текстів, за думкою М. Готті є:

1. Пропуск службових елементів (артиклів та прийменників) для досягнення стислості.

2. Експресивна стислість – тенденція до вживання прикметників замість підрядних речень.

3. Премодифікація. Для наукової мови англійської особливо характерне використання синтаксичних конструкцій «right-to-left», що містить кілька іменників. Серед них є головний іменник, що означає певний термін, а іменник (або декілька) зліва від нього відіграє (-ють) атрибутивну функцію.

4. Номіналізація – використання іменникових частин мови замість дієслів для вираження значення дій або процесів.

5. Лексична насиченість – велика кількість самостійних слів у тексті.

6. Складні речення.

7. Вживання дієслів Present Simple Active та Passive. У більшості наукових текстів переважають простий теперішній час дієслів. Також слід зазначити, що в науково-технічних текстах англійською мовою дуже часто зустрічаються пасивні конструкції.

8. Деперсоналізація тексту. Зазвичай це реалізується в тексті таким чином: автор, згадуючи себе, використовує вирази *the author, the research team* або *the article investigates…, the book focuses on…* тощо. Слід зазначити, що в українських наукових текстах також спостерігається тенденція до використання безособових конструкцій, як-от: у статті описано, у роботі розглянуто, забороняється тощо [Готті 2011].

Ці всі риси формують особливий функціональний стиль, у якому головну роль відіграють логіка, стислість і точність. Основної ознакою науково-технічних текстів є наявність великої кількості спеціалізованих термінів, тому щоб правильно перекласти науково-технічний текст, перекладач повинен хоча б поверхово знати терміни, які зустрічаються під час перекладу. Це допомагає уникати помилок при виборі еквівалентів, тому що деякі терміни можуть мали кілька варіантів перекладу в словнику, що залежать в першу чергу від контексту.

Переклад науково-технічних текстів передбачає синергію лінгвістики, науки та техніки. Перекладаючи наукові та фахові тексти, необхідно пам’ятати, що вони значно відрізняються від повсякденних розмовних текстів та художньої літератури – лексикою, граматикою та стилістикою.

Крім того, перекладач повинен враховувати, що граматична структура англійського тексту з науково-технічної тематики є конструктивно складною. Такі тексти насичені безособовими дієслівними формами, прикметниками, формами пасивного стану, дієприкметниковими і герундіальними зворотами, а також іншими граматичними конструкціями, які ускладнюють розуміння тексту та ставлять перед перекладачем додаткові завдання. Тому в перекладознавстві виникла потреба систематизувати типи перекладів і визначити рівні адекватності, що дало змогу класифікувати науково-технічний переклад за ступенем повноти відтворення змісту.

Як зазначає О. В. Бровкіна, переклади науково-технічних текстів, що визначаються змістом і способом викладу смислового змісту теми, можна поділити на:

1. Повний переклад, що передає основну думку теми оригіналу без пропусків і скорочень.

2. Неповний переклад, передає смисловий зміст оригіналу з пропусками і скороченнями. Він подіється на:

- скорочений переклад, що передає смисловий зміст тексту в згорнутому вигляді;
- фрагментарний – переклад лише окремого уривка;
- аспектний – переклад лише частини тексту відповідно до будь-якої заданої ознаки (аспекту);
- анотаційний – коротко передає головну тему та призначення;
- реферативний – містить докладнішу інформацію про зміст документа.

Науково-технічний переклад здійснюють для безлічі різних видів текстів. Вони можуть відрізнятися за структурою, призначенням та іншими характеристиками.

Надають наступну класифікацію науково-технічних текстів:

а) власне наукові (жанри – монографії, статті, дисертації);

б) науково-навчальні (підручники, посібники, довідники);

в) науково-оцінні (рецензії, відгуки);

г) інформаційно-реферативні (реферати, анотації, резюме, тези, автореферати);

д) довідково-енциклопедичні (енциклопедії, словники, довідники);

е) власне технічні тексти (паспорти, формуляри, технічні описи, інструкції до експлуатації, патенти, авторські свідоцтва, стандарти, накладні, проекти, розрахунки, креслення, тощо);

є) технічна реклама;

ж) науково-популярні тексти (періодичні та неперіодичні видання, які не мають спеціального призначення для науково-технічного обміну, але можуть бути використані з цією метою) [Підгорна 2019, с. 12].

Отже, науково-технічний текст це лінійна послідовність висловлень, об’єднаних тематично і структурно, яка використовується для збереження та

передавання інформації у конкретній галузі знань. Для цього типу текстів характерна низка специфічних рис, з-поміж яких: деперсоналізація, спеціальна термінологія, експресивна стислість, перевага інформативної функції над емотивною, а також часте використання різноманітних знакових систем.

Серед численних видів технічних текстів особливе місце посідають інструкції, адже саме вони становлять матеріал цього дослідження. Їхній жанровій специфіці та перекладацьким особливостям буде присвячено наступний підрозділ.

1.2 Інструкція як жанр науково-технічного тексту

Як вже було зазначено у попередньому розділі, одним з видів технічних текстів є інструкція. У зв'язку з розширенням міжнародної торгівлі та ввезенням імпортної продукції виникла гостра необхідність у перекладі українською мовою всіх супровідних документів – технічних паспортів, описів до приладів, інструкцій з експлуатації та монтажу обладнання тощо. Саме ці обставини змусили виокремити переклад інструкцій в окремий напрямок.

Згідно з *Тлумачним словником української мови*, **інструкція** (з латинської *instructio* – «настанова») – це зібрання вказівок, настанова як виконувати що-небудь. Це імперативний жанр науково-технічного стилю, що має на меті повідомити порядок, способи і правила здійснення тієї чи іншої дії [Великий тлумачний словник сучасної української мови 2005, с. 489].

Цей тип текстів розрахований на широку публіку, оскільки різні інструкції з експлуатації зазвичай використовуються людьми різкого віку й рівня технічної підготовки.

У жанрі інструкції зазвичай задіюють два типи інформації – описову та інструктуючу. На початку тексту інструкції наводиться дескриптивна частина, у якій описується саме виріб, його характеристики, особливі функції та

призначення. Після неї інструктивна частина, в якій дається інформація про допустимі і недопустимі дії щодо виробу.

Сучасні дослідження жанрової типології технічних текстів (A. Trosborg, M. Gotti та ін.) розглядають інструкцію як окремий комунікативний жанр, що поєднує ознаки опису й регламентації дій. Класифікувати її можна за функцією, адресатом та сферою використання.

За функцією інструкції можуть бути трьох типів:

1. Інструкції-описання, в яких подають інформацію про характеристики певного виробу (як-от технічний паспорт).

2. Інструкції-дії, що містять конкретні вказівки та правила виконання (керівництва з експлуатації, керівництва користувача). Саме цей тип є предметом подальшого дослідження.

3. Інструкції-застереження, метою яких є оповіщення про можливі ризики чи небезпечні дії (наприклад, інструкції з техніки безпеки).

Варто зазначити, що, частіше за все, інструкції поєднують в собі дві та більше функцій.

За адресатом інструкції можуть поділятися на:

1. Професійні, тобто для фахівців певної галузі.

2. Споживчі, розраховані на широке коло користувачів різних послуг та товарів, що можуть не мати спеціальних знань.

Також інструкції можна розділяти відповідно до галузі застосування на:

- побутові (найпоширеніший тип, що супроводжує техніку щоденного використання);
- медичні (описують медикаментів, медичних пристроїв і косметичної продукції);
- промислові (регламентують правила експлуатації виробничого обладнання та ін.);
- посадові (правила поведінки працівника на певній посаді);
- військові (зброя, бойова техніка тощо);

- адміністративно-правові (поряд дій у державних, податкових, правових структурах).

Такий підхід дозволяє більш точно визначити місце інструкції серед інших науково-технічних текстів і водночас описати її перекладацьку специфіку. Незалежно від типу, кожна інструкція має спільну мету – надати користувачу зрозумілі та достовірні відомості про використання певного приладу чи процесу.

Відповідно до зазначеного вище, можна виділити основні функції текстів жанру інструкції – інформативна та регулятивна: ознайомити користувача з особливостями товару та правилами його безпечного використання.

Необхідно зазначити, що інструкція – важливий документ, за допомогою якого покупець реалізує своє право на корисну та доступну інформацію про предмет купівлі-продажу. Вона є своєрідним договором між споживачем і виробником. Споживач зобов'язується дотримуватися правил користування будь-яким приладом. У свою чергу, виробник гарантує, що при дотриманні правил користування приладом, описаних в інструкції, прилад є абсолютно безпечним для життя та здоров'я споживача.

Водночас інструкція є юридичним документом захисту прав споживача. Під час продажу приладу продавець зобов'язаний надати покупцеві інструкцію українською, гарантійний талон тощо. За гарантійним талоном здійснюється сервісний ремонт приладу. Проте гарантія анулюється та втрачає юридичну силу при недотриманні інструкцій щодо цього приладу. Таким чином, необхідно підвищувати якість перекладів інструкцій, щоб забезпечувати адекватне сприйняття та розуміння смислової інформації посібників з експлуатації обладнання імпортного виробництва представниками україномовної культури. Для цього необхідно розуміти і, за можливістю, вирішувати перекладацькі труднощі, що призводять до помилок у перекладі інструкцій, а це неможливо без створення теоретичної бази.

Задля цього, насамперед, необхідно знати жанрово-стилістичні особливості інструкції. Хоча інструкція відноситься до науково-технічних текстів, їй властиві характеристики не лише наукового, а й, у більшій мірі, офіційно-ділового функціонального стилю, вона наповнена технічним змістом і має стандартизовану форму. Варто зазначити, що офіційно-діловий стиль має риси, що поєднують його зі стилем науковим: офіційність, строгість вираження думки, об'єктивність і логічність, точність, що виключає можливість інотлумачень та мовний стандарт.

Як і інші мовні стилі, офіційно-діловий має певні цілі комунікації, що є спільними для цього стилю, закономірності та мовні характеристики. Офіційно-діловий стиль – це стиль документів різних жанрів: міжнародних договорів, законів, постанов, статутів, *інструкцій*, службового листування, ділових паперів тощо [Зубков 2003, с. 23-24].

У стилі ділових документів слова використовуються переважно у основних предметно-логічних значеннях. У зв'язку з цим існує й інша особливість стилю ділової мови – відсутність будь-яких образних засобів: у текстах ділових документів немає метафор, метонімії чи інших прийомів створення образності мови.

Відмінною рисою текстів жанру інструкції на лексичному рівні є використання компонентів різних знакових систем, таких як малюнки, графіки, таблиці, цифри, формули [Зубков 2003, с. 22].

Тексти мовного жанру «інструкції» мають загальну структуру, але на відміну інших жанрів офіційно-ділового стилю під час упорядкування текстів жанру «інструкції» може допускатися певна «свобода» у побудові тексту, і, навіть, можливе додавання власних розділів, які можуть варіюватися залежно від її специфіки.

Нижче наведено найбільш поширену структуру досліджуваного жанру тексту:

1. Вступна частина. В першу частину тексту входить звернення до покупця з подякою за придбання цього товару.

2. Основна частина. Підготовка до роботи.

3. Заключна частина: технічне обслуговування, правила зберігання, можливу несправність та методи її усунення, гарантійні зобов'язання, гарантійний талон.

Таким чином, інструкція це окремий імперативний мовленнєвий жанр, що належить до науково-технічних текстів. Він ставить перед собою мету повідомити адресату порядок, способи і правила здійснення тієї чи іншої дії для того, щоб спонукати його до правильного використання товару, приладу тощо. Інструкція є важливим юридичним документом, що належить до офіційно-ділового стилю, але й має деякі характеристики наукового.

1.3 Лінгвістичні особливості перекладу інструкцій

Якісний технічний переклад інструкцій має бути орієнтованим на адресата і зрозумілим йому. Інформація, представлена для перекладу, часто відноситься до певних предметних областей, які насичені великою кількістю термінів, у той час як у якості адресата може виступати будь-яка людина з різним рівнем знань у данному предметному полі. Тут часто виникає «розрив» між високою щільністю спеціальної інформації (терміни, номенклатура, параметри) і різним рівнем фонових знань читача. Через це перекладачеві доводиться балансувати між технічною точністю та доступністю викладу.

Вузькоспрямована спеціалізована лексика застосовується не тільки у текстах спеціалістів, а й у текстах, складених для звичайних користувачів. Причиною тому є її незамінність (відсутність більш простих та зрозумілих еквівалентів). Проте, варто зазначити, що з часом через тексти інструкцій така лексика потрапляє в повсякденну мову, і, як наслідок, стає зрозумілою для більш широкого кола осіб.

Розглянемо особливості лексики, морфології та синтаксису, характерні для офіційно-ділового стилю, які необхідно знати спеціалісту, який займається перекладом інструкцій до обладнання.

На рівні лексики спостерігаються такі особливості: використання повних найменувань, точних дат, цифр, використання абревіатур, книжкова лексика, використання слів у прямих значеннях, відсутність експресивної та оціночної лексики, вживання віддієслівних іменників. Від початку до кінця інструкції обов'язково необхідно зберігати єдність термінології.

На рівні морфології: мінімізація особових займенників, особливо 1-ї та 2-ї особи та персональних звернень, замість яких використовують власні назви або спеціальні позначення: suplier, customer, client, user та безособові конструкції («забороняється», «слід», «необхідно»). Це робиться для того, щоб уникнути особистісного характеру, а значить і емоційності, підсилити регулятивну функцію.

На синтаксичному рівні спостерігається чітке розділення тексту на смислові блоки, зазвичай з використанням підзаголовків та цифрового оформлення пунктів.

Окремо важливі знакові маркери безпеки (DANGER / WARNING / CAUTION / IMPORTANT / NOTE / TIP): вони стандартизують сприйняття ризиків і мають передаватися узгодженими українськими відповідниками з дотриманням ієрархії небезпек, більш детально це буде розглянуто у наступному розділі.

Для досягнення функціональної еквівалентності перекладач застосовує прийоми, описані в працях з технічного перекладу (зокрема, у вітчизняній традиції – В. Карабан; у міжнародній – J-P. Vinay & J. Darbelnet, P. Newmark). Виділяють два типи трасформацій:

Лексичні трансформації – перетворення лексики при перекладі. А саме, це такі прийоми, як додавання, вилучення, лексичні заміни та ін.

Граматичні трансформації – це перетворення граматичної структури речення під час перекладу відповідно до норм мови, на яку перекладають.

За мовознавцем В. І. Карабаном, основні типи трансформацій та способів перекладу включають:

1. Заміни – найпоширеніший і досить різноманітний вид перекладацької трансформації. У процесі перекладу заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці – форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку та ін., і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні та лексичні заміни. До замін належать:

– Конкретизація – прийом, у якому слово, має більш загальне значення у мові-джерелі, перекладається словом що має більш конкретизоване значення;

– Генералізація – заміна слова з вузькою семантикою словом, яке має більш загальне значення;

– Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови.

2. Додавання – слугує для повного відновлення вихідної семантики, закладеної у тексті мови-джерела. При додаванні в тексту перекладу додаються нові лексичні одиниці: *According to "Daily News" – за даними газети «Дейлі Ньюс».*

3. Вилучення – прийом, протилежний додаванню. У ході вилучення з вихідного тексту при перекладі забирається одне або кілька слів, що допомагає уникнути порушення стилістичних або лінгвістичних норм.

4. Перестановки. Сутність трансформацій перестановки полягає в тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями. Відомо, що англійській мові властивий прямий порядок слів, в українській мові порядок слів у реченні відносно вільний, що є причиною перестановок. Перестановці можуть піддаватися слова, словосполучення, частини складного речення.

5. Транскрипція – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригінального тексту за допомогою відтворення її звукової форми буквами перекладної мови.

6. Транслітерація являє собою спосіб передачі лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми, використовуючи літери алфавіту мови перекладу.

7. Калькування – спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у разі стійких словосполучень) – їх лексичними відповідностями у мові перекладу.

8. Антонімічний переклад – лексико-граматична трансформація, в ході якої лексична одиниця мови-джерела замінюється на одиницю мови перекладу, що володіє протилежним значенням, за рахунок чого відбувається заміна стверджувальної форми на негативну або навпаки.

9. Описовий переклад. Цю багатофункціональну трансформацію застосовують у найрізноманітніших випадках: в усному перекладі для передачі значення слова, для якого перекладач не може підібрати відповідність; у всіх видах перекладу – для роз'яснення значення екзотизму чи іншого слова, яке потребує внутрішнього коментування; при адаптації.

Таким чином, перекладач застосовує трансформації для збереження змісту, стилю й функції тексту оригіналу, одночасно пристосовуючи його до норм української мови.

При перекладі інструкцій необхідно дотримуватися таких принципів:

1. Дотримуватися єдності термінології, що властива певній галузі знань, тобто використовувати як авторитетне джерело технічних термінів спеціальні двомовні та одномовні тлумачні словники.

2. Керуватися Міжнародною системою одиниць (СІ) і використовувати одиниці, що застосовуються нарівні з одиницями СІ.

3. Застосовувати офіційні назви організацій, міжнародних договорів та конвенцій, товарні знаки, номенклатурні позначення та одиниці інших лексичних категорій, що регламентуються загальноприйнятими національними та міжнародними стандартами.

4. Розшифровувати абревіатури та перекладати їх повністю.

Безумовно, лексичний пласт інструкцій становить її основу, панівна частка якого належить термінам. Необхідно зауважити, що термін – «мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки» [Карабан 2004, с. 54].

Терміни мають приналежність до різних сфер застосування, тому їх поділяють на загальнонаукові, міжгалузеві, та вузькоспеціальні. В інструкціях спостерігається використання компонентів усіх трьох категорій. Наприклад, machine, temperature, appliance, system (загальнонаукові), compressor, indicator (міжгалузеві), refrigerant circuit, steam release valve (вузькоспеціальні) [Беляева 2020, с. 17].

Як висновок, інструкція відноситься до документів зовнішнього користування та розрахована на широку аудиторію фахівців – і не лише фахівців, а всіх тих, хто представляє «аудиторію компанії», і, отже, вона має бути переведеною на високому рівні, але зрозумілою для широкого кола споживачів. Перекладач має розрізняти типи спеціальної лексики – терміни, номенклатурні назви, передтерміни, квазітерміни та професіоналізми – і послідовно відтворювати їх у всьому тексті.

При перекладі наукових текстів перекладач повинен знати термінологію, що використовується в тексті перекладу, і володіти загальними правилами теорії перекладу.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ІНСТРУКЦІЙ

2.1 Характеристика інструкцій, використаних як матеріал дослідження

Основним завданням цього розділу є аналіз особливостей перекладу інструкцій різних типів технічних пристроїв. Для цього було обрано інструкції до кількох категорій техніки різних виробників, а саме:

- будівельна техніка: дриль та кутова шліфувальна машина Makita;
- аудіо- та відеотехніка: телевізор Samsung, фотокамера Nikon, портативна мінісистема LG;
- побутова техніка: холодильник Whirlpool, мікрохвильова піч Bosch, пилосос Samsung, посудомийка Bosch, пральна машина Whirlpool.

Для того, щоб забезпечити репрезентативність інструкцій для вичерпного аналізу, ми здійснили добір текстів за наступними критеріями:

- вони належать до різних типів техніки (побутова, будівельна, аудіо- та відеотехніка);
- в них наявна повна версія інструкції з усталеною структурою;
- мають англомовний оригінал й україномовну версію.

Такий підхід допоміг нам зіставити як спільні риси жанру, так і відмінності в оформленні залежно від призначення й складності пристрою.

Усі ці інструкції належать до науково-технічних текстів регламентованого типу, оскільки вони мають стандартизовану структуру, чітку послідовність подання інформації та сталі мовні формули.

Залежно від змісту, інструкції поєднують ознаки описових, дієвих та застережних текстів, однак у більшості випадків домінує саме регулятивний компонент, спрямований на спонукання користувача до виконання певних дій.

Залежно від адресата, інструкції орієнтовані переважно на широке коло споживачів, а не на вузьке професійне середовище, що зумовлює доступний стиль викладу, мінімальне використання складної спеціалізованої термінології та наявність елементів пояснення.

За галуззю застосування більшість досліджених текстів належать до побутових і частково виробничо-технічних інструкцій, адже їх зміст може бути використаний як у домашніх, так і у професійних умовах (а саме, це стосується інструкцій до будівельної техніки).

З точки зору обсягу, переважно всі обрані інструкції належать до розгорнутих посібників, що супроводжують користувача на всіх етапах експлуатації пристрою – від встановлення до технічного обслуговування.

Основними рисами інструкції як жанру офіційно-ділового стилю є точність, послідовність та ясність викладу, які виявляються у відборі мовних засобів та структурній організації тексту інструкції. У перекладі даних інструкцій збережено типову композицію документів даного жанру.

У текстах обраних інструкцій було виділено стандартну структуру, яка, як правило, складається з трьох основних частин: вступної, основної та заключної.

1. Вступна частина.

У більшості інструкцій вона починається з типових кліше, що відображають стандартизованість і регламентованість жанру. Найпоширенішими є:

- *Read all safety warnings and all instructions. Failure to follow the warnings and instructions may result in electric shock, fire and/or serious injury* [Кутова шліфувальна машина Makita, с. 4].

Подібні за змістом звороти зустрічаються й в інших текстах:

- *Please read this manual carefully before operation your washing machine and retain it for future reference* [Mini Hi-Fi Audio LG, с. 1];

- *Before operating the appliance, please read this manual thoroughly and keep it for your reference* [Vacuum cleaner Samsung, с. 3];

- *To get the most from your camera, please be sure to read all instructions thoroughly and keep them where they will be read by all who use the product* [Digital camera Nikon, с. 2];

- *Before using the appliance, read these safety instructions. Keep them nearby for future reference. These instructions and the appliance itself provide important safety warnings, to be observed at all times* [Refrigerator Whirlpool, с. 3].

Після цього зазвичай подається звернення до користувача з подякою за вибір продукції:

- *Thank you for buying a Fully Automatic Washing Machine;*

- *Thank you for buying a Whirlpool product* [Washing machine Whirlpool, *с.* 2].

Такі елементи створюють нейтрально-дружню комунікативну атмосферу, що пом’якшує офіційність тексту.

2. Основна частина.

Основна частина є найоб’ємнішою і виконує головну функцію – містить розділи, присвячені технічним характеристикам, правилам експлуатації, догляду та безпеки. Незалежно від типу техніки, вона має подібну логічну послідовність.

Інструкція до пральної машини. Структура цього тексту охоплює як технічну інформацію, так і практичні поради щодо користування:

- *Safety Instructions;*

- *Product description (detergent dispenser, technical data for water connection, control panel, programmes, options and functions, door, accessories);*

- *How to use the appliance (First time use, Daily use, Indicators, Hints and tips);*

- *Cleaning & maintenance (Cleaning the outside of the washing machine, Checking the water supply hose, Cleaning the mesh filters in the water supply hose, Cleaning the detergent dispenser, Cleaning the water filter / draining residual water)* [Washing machine Whirlpool, с. 2].

Інструкція до пилососа. У цій інструкції чітко простежується послідовність етапів роботи з пристроєм:

- *Preparation (safety information);*
- *Installation (name of the parts, accessories, installing the wall mount, assembling the wall mount, installing the wall mount);*
- *Operation (using the vacuum cleaner, using the wall mount, charging the battery, using the accessories);*
- *Maintenance (maintaining the vacuum cleaner, when to empty the dustbin, an easy way to empty the dustbin without making a mess, emptying and cleaning the dustbin, cleaning the filter, cleaning the accessories* [Vacuum cleaner Samsung, с. 2].

Структура інструкції до портативної міні системи має також дуже схожу структуру:

- *Getting started (Safety Information, Unique Features, Playable file Requirement, Remote control, Front panel, Rear panel);*
- *Connecting (Optional Equipment Connection, AUX IN Connection, Listening to music from your external device, AUX OUT Connection, USB Connection, Antenna Connection);*
- *Operating (Basic Opeations, …, Wireless Party link Connection)* [Mini Hi-Fi Audio LG, с. 4].

3. Заключна частина.

Заключна частина інструкцій зазвичай має довідковий характер і містить додаткову інформацію, необхідну користувачеві після основного ознайомлення з приладом. Її структура здебільшого стандартизована, але може варіюватися залежно від типу техніки.

Інструкція до пральної машини. Заключна частина охоплює наступні розділи:

- *Troubleshooting;*
- *After-sales service;*
- *Terms of warranty* [Washing machine Whirlpool, с. 2].

Інструкція до пилососа. Містить наступні розділи заключної частини:

- *Appendix (Notes and cautions, Battery usage, Operation, Maintenance;*
- *Troubleshooting* [Vacuum cleaner Samsung, с. 2].

Заключний розділ інструкції до портативної міні системи містить:

- *Troubleshooting;*
- *Appendix (General Specifications, Trademarks and licenses, Maintenance)* [Mini Hi-Fi Audio LG, с. 4].

Отже, аналіз структури обраних інструкцій показав, що незалежно від типу техніки, побутової, будівельної чи аудіо- та відеотехніки, тексти цього жанру мають спільні риси: чітку композицію, стандартизовану побудову, послідовність викладу та інформативно-регулюючу функцію. Водночас кожен різновид інструкцій має власну специфіку оформлення, що зумовлено цільовою аудиторією та ступенем складності користування пристроєм.

Тексти інструкцій є мультимодальними, що означає що в них вербальний компонент поєднується з візуальним (це можуть бути іконки, піктограми, попереджувальні символи, таблиці). Навігаційні елементи, такі як наприклад зміст, нумерація кроків, перехресні посилання на рисунки забезпечують швидкий пошук потрібної операції та мінімізують ризик помилки користувачем. У перекладі таких елементів важливо зберігати синхронність між назвами розділів, підписами до рисунків і текстом інструкцій, що прямо впливає на зрозумілість і безпеку користування.

У більшості інструкцій текстовий опис доповнюється пояснювальними малюнками або кресленнями, що містять цифрові або буквені позначення окремих деталей пристрою. Такий прийом має кілька важливих функцій. По-перше, це полегшує для користувача процес ознайомлення із приладом. По-друге, візуальна опора вирішує проблему незнання термінологічної назви деталей. По-третє, подібна нумерація й надалі застосовується у інструкціях: під час опису дій автор посилається на позначені елементи, а це підвищує точність сприйняття інформації. Наприклад:

- *Press the catch of the child-proof lock to the right (1). Press the catch of the child-proof lock backwards (2). – Язичок блокування натиснути праворуч (1). 2. Язичок блокування пересунути назад (2)* [Мікрохвильова піч Bosch, с. 12];
- *Remove the fuse cover (A) and fuse (B). – Зніміть кришку запобіжника (A) і сам запобіжник (B*) [Dishwasher Bosch, с. 7];
- *Unscrew the upper spray arm 1: (1) and remove downwards (2). – Верхнє розпилювальне коромисло 1: відкрутити (1) і зняти, потягнувши донизу (2)* [Dishwasher Bosch, с. 32].

Такі креслення та схеми виконують інформативно-допоміжну функцію, тому що вони забезпечують узгодженість між візуальним і вербальним компонентами тексту. Особливо вони є обов'язковим елементом тих інструкцій, що описують будову або встановлення технічних пристроїв.

У представленому розділі були детально розглянуті обрані нами інструкції до різних типів приладів. Було визначено їхні основні структурні особливості, лексичні та синтаксичні риси, а також описано композицію текстів інструкцій. Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що всі інструкції, які були досліджені, мають спільну логіку побудови та виконують однакову мету, а саме – допомогти користувачеві безпечно та ефективно користуватися приладом. Водночас між ними помітні різниці, які стосуються ступеня технічності, обсягу інформації та того, як вони звертаються до читача. В наступних розділах розглянемо ці нюанси, які впливають на перекладацькі рішення.

2.2. Переклад термінології у текстах інструкцій

2.2.1 Термінологічне ядро інструкцій і його тематичне групування.

Дослідники, зокрема М. Готті, відзначають, що для науково-технічних текстів характерні такі риси, як точність, однозначність і

структурованість лексики. Це стосується інструкцій до технічних пристроїв, в яких терміни виконують не лише інформативну, а й регулятивну функцію: вони називають конкретну деталь, процес або параметр і в той же час контролюють спосіб його використання.

Для термінології інструкцій типовою є монореферентність, тобто однозначне співвіднесення терміна з конкретним елементом пристрою або конкретною дією. Така однозначність допомагає зменшити двозначність й зменшує ризик помилки користувача [Готті 2011].

Більша частина термінів використовується саме в основній частині інструкції, у якій йдеться мова про опис, використання та обслуговування приладу.

Залежно від сфери застосування обраних нами електронних приладів, терміни, які трапляються в інструкціях до них можна умовно поділити на декілька груп. Це дозволяє побачити як спільну лексику (загальнотехнічну), так і вузькоспеціальну лексику, властиву тільки певному виду техніки.

1. Для пральної машинки це може бути:

а) складові частини:

- *transit bolts – транспортувальні болти;*
- *power plug – штепсельна вилка живлення;*
- *drawer – висувний лоток;*
- *drum – барабан;*
- *drain hose – дренажний шланг;*
- *drain plug – заглушка зливного шланга;*
- *drain pump filter – фільтр зливного насоса.*

б) інструменти, що згадуються при встановлені:

- *inlet hose – шланг подачі холодної води;*
- *spanner – гайковий ключ;*
- *elbow bracket – кронштейн для встановлення дренажного шланга;*
- *caps for covering shipping bolt holes – заглушки для отворів транспортувальних.*

в) типи тканин:

- *cotton – бавовна;*
- *polyamide – поліамід;*
- *acrylic – акрил;*
- *polyester – поліестер;*
- *coolmax – кулмакс;*
- *gore-tex – гортекс;*
- *fleece – фліс;*
- *wool – вовна* [Washing machine Whirlpool; Пральна машина Whirlpool].

2. Пилосос. Тут, відповідно, інша, властива йому термінологія, як наприклад назви його функціональних частин:

- *dustbin – пилозбірник;*
- *metal mesh grille filter – металевий сітчастий фільтр;*
- *ultra fine dust filter – фільтр наддрібного пилу;*
- *dustbin release button – кнопка вивільнення пилозбірника* [Vacuum cleaner Samsung, Пилосос Samsung].

3. Холодильник. Термінологія, що позначає внутрішню будову:

- *fresh box – контейнер для фруктів і овочів;*
- *fast freeze drawers – скриньки для швидкого заморожування;*
- *freezer – морозильна камера;*
- *convertible space – камера для гнучкого заморожування* [Refrigerator Whirlpool; Холодильник Whirlpool].

4. Дриль та кутова шліфувальна машина. Мають велику кількість термінів, пов’язаних з будівництвом та технікою для будівництва:

- *chuck – патрон;*
- *chuck key – ключ патрона;*
- *sleeve – муфта;*
- *guide screw – напрямний гвинт;*
- *shaft lock – фіксатор;*
- *switch lever – важіль вимикача;*

- *wheel guard – кожух диска;*
- *bearing box – коробка підшипника;*
- *lock nut – контргайка;*
- *diamond wheel – алмазний диск;*
- *inhalation vent – вдихальний клапан* [Drill Makita; Дриль Makita].

5. Фотокамера:

а) Складові частини:

- *lens mount – байонетне кріплення об'єктива;*
- *image sensor – датчик зображення;*
- *viewfinder – видошукач;*
- *shutter-release button – кнопка спуску затвора;*
- *memory card slot – слот для карти пам'яті;*
- *mode dial – диск перемикання режимів;*
- *power switch – перемикач живлення;*
- *playback button – кнопка відтворення;*

б) меню та режими:

- *shooting mode – режим зйомки;*
- *playback menu – меню перегляду;*
- *setup menu – меню налаштувань;*
- *custom settings – користувацькі параметри;*
- *exposure compensation – корекція експозиції;*
- *autofocus (AF) – автофокус;*
- *manual focus (MF) – ручне фокусування;*
- *ISO sensitivity – світлочутливість ISO;*
- *white balance – баланс білого;*
- *image area – область кадру;*

в) типи файлів та формати:

- *RAW – сирий формат зображення, в обраних інструкціях цей термін не перекладають;*
- *JPEG – формат стислих зображень, абревіатуру не перекладають;*

- *frame rate – частота кадрів;*
- *resolution – роздільна здатність.*

г) Аксесуари та підключення:

- *battery charger – зарядний пристрій;*
- *power connector – роз'єм живлення;*
- *HDMI port – порт HDMI;*
- *USB cable – кабель USB;*
- *tripod socket – гніздо для штатива;*
- *lens cap – кришка об'єктива;*
- *body cap – захисна кришка корпуса* [Digital camera Nikon; Цифрова фотокамера Nikon].

6. Телевізор. Має термінологію, що позначає частини, режими та функції, також значно відрізняється від побутових приладів чи фотоапаратів, поєднує технічні й програмні елементи (режими, меню, типи підключення):

а) Меню, режими та налаштування:

- *on-screen display (OSD) menu – екранне меню;*
- *picture mode – режим зображення;*
- *sound mode – режим звуку;*
- *input source – джерело сигналу;*
- *eye saver mode – режим захисту очей;*
- *aspect ratio – співвідношення сторін екрана;*
- *refresh rate – частота оновлення.*

б) Аксесуари та додаткові елементи:

- *remote control – пульт дистанційного керування;*
- *stand base – основа підставки;*
- *stand neck – ніжка підставки;*
- *wall-mount adapter – адаптер для настінного кріплення* [Monitor Samsung; Монітор Samsung].

При порівнянні пристроїв з однакової групи електронних приладів (як наприклад побутові прилади або електроінструменти), можна побачити певні закономірності у лексиці. Схожими є як і загальнонаукові, так і міжгалузеві терміни (як-от *power plug, filter, safety instructions*), в той час як вузькоспеціальні (наприклад *diamond wheel* або *ultra fine dust filter*) кардинально відрізняються в залежності від специфіки певного пристрою.

2.2.2. Джерела утворення термінів та способи перекладу. Необхідно звернути увагу, що терміногологічний базис в інструкціях може бути утворений кількома способами.

1. Запозичення та інтернаціоналізми.

Запозичень з інших мов є одним з джерел створення термінів. Інструкції з користування електронних приладів безпосередньо пов'язані з розвитком високих технологій, тому її тексти мають велику кількість словами та словосполученнями англійського походження, наприклад:

adapter – адаптер, microphone – мікрофон, antenna – антена, дисплей – display, таймер – timer, model – модель, region – регіон, sensor – сенсор, monitor – монітор, zoom – зум, focus – фокус, smart hub – смарт-хаб.

У цих випадках переклад здійснюється шляхом транслітерації або фонетичного наближення. Це типовий шлях для побутової та споживчої електроніки.

2. Калькування.

Тут важливо не просто передати слова буквально, а зберегти їхню функцію – користувач повинен зрозуміти, що це елемент безпеки чи сервісу (як у прикладах):

child-proof lock – блокування від дітей; after-sales service – центр післяпродажного обслуговування, shutter-release button – кнопка спуску затвора, focus mode – режим фокусування, тепи guide – довідник меню, exposure compensation – корекція експозиції, eye saver mode – режим захисту очей, picture size – розмір зображення, graphic cards – графічні карти.

3. Усталені українські технічні відповідники.

Це випадки, коли в українській професійній практиці вже існують нормативні назви деталей або вузлів, і перекладач повинен їх дотримуватися:

drain hose – дренажний шланг; lock nut – контргайка; wheel guard – кожух диска, viewfinder – видошукач; lens cap – кришка об'єктива; body cap – кришка корпуса; memory card – карта пам'яті; shutter – затвор; flash – спалах, speaker – динамік.

Ці терміни, як правило, зустрічаються разом у окремому підрозділі. Цей підрозділ представляє особливу складність перекладу, тому що, з одного боку, цей розділ вимагає використання термінів найменування частин приладу, а з іншого, використання термінів може утруднити процес ознайомлення користувача з новим приладом, і навіть процес його використання. Тому тут важливо максимально детально ставитись до кожного терміну та зберігати консистентність у перекладі до кінця інструкції.

2.2.3. Проблемні випадки перекладу термінів. Головними труднощами, з якими перекладач може зіткнутися, є «хибні друзі перекладача», а саме: інтернаціональна лексика, псевдоінтернаціолізми, міжмовні омоніми або пароніми. У зв'язку з тим, що майже всі загальновживані та загальнонаукові інтернаціоналізми багатозначні, може відбутися механічне перенесення звичних значень слова рідної мови на іноземну мову. Тому кваліфікованому спеціалісту необхідно бути обізнаним та приділяти достатньо уваги цим аспектам.

Іншою проблемою перекладача є слова з широким діапазоном значень. Перекладних еквівалентів у цих лексичних одиниць безліч, тому для вибору правильного перекладу зазвичай пропонується спиратися на контекст.

Серед псевдоінтернаціоналізмів та слів, що мають великий діапазон значень, що зустрілись у наших інструкціях, можна виділити:

- *Using a screwdriver, do that which is shown in the following **figure**.* Слово *"figure"* не має перекладатися як «фігура», а вживається у значенні «рисунок»,

«схема», «малюнок»: *За допомогою викрутки виконайте дії, показані на наступному* ***малюнку*** [Washing machine Whirlpool, *c.* 14; Пральна машина Whirlpool, с. 15];

- *The programme* ***data*** *(consumption values) can be found in the quick reference guide. –* ***Дані*** *програм (показники споживання) можна знайти в стислій інструкції. Technical* ***data*** *for water connection. – Технічні* ***дані*** *для підключення до мережі водопостачання. "Data" – це не «дата» (календар), а «дані», «показники», «параметри»* [Washing machine Whirlpool, с. 5; Пральна машина Whirlpool, с. 5];

- *Keep flammable materials and vapors, such as* ***gasoline****, away from refrigerator. Тримайте легкозаймисті матеріали та пароподібні речовини, наприклад* ***бензин****, подалі від холодильника. "Gasoline" це «бензин»,* а не *«газолін»* чи *«газ»* [Refrigerator Whirlpool, с. 7; Холодильник Whirlpool, с. 7];

- *There is a risk of suffocation from collapsible boxes and* ***film****. – Складні картонні коробки та* ***плівки*** *можуть призвести до задушення. Never remove the transparent* ***film*** *on the inside of the door. – Не знімайте* ***плівку*** *з внутрішньої сторони дверцят. "Film" це плівка, а не лише фільм* [Dishwasher Bosch, с. 5; Посудомийна машина Bosch, с. 5];

- *The bulb used inside the appliance is specifically designed for domestic appliances and is not suitable for* ***general*** *room lighting within the home. – Лампочку всередині виробу спеціально спроектовано для побутових приладів, її не призначено для* ***звичайного*** *освітлення в житловому будинку. "General"* – не *«генеральний»*, і не лише *«основний»*, а ще й *«звичайний»* [Refrigerator Whirlpool, с. 31; Холодильник Whirlpool, с. 31];

- *Once a temperature variation is detected, the sensor activates a compressor that quickly restores the* ***original*** *temperature. – Коли виявлено відхилення температури, сенсор активує компресор, який швидко відновлює* ***задану*** *температуру. Place pump cover in the* ***original*** *position (2) and press down until it engages (3). – Кришку помпи знову привести у* ***висхідне*** *положення (2) та для фіксації натиснути донизу (3).* У цих випадках слово *"original"* має

значення як *«висхідний»* та *«заданий»*, ще це слово може бути перекладене як *«справжній»* та *«початковий»*, а не тільки *«оригінальний»* [Washing machine Whirlpool, с. 33; Пральна машина Whirlpool, с. 37];

- *Coloured (yellow, orange, brown), easily removable **deposits** inside the appliance (mainly in the floor area). - Нестійкі кольорові (жовті, жовтогарячі, коричневі) **нашарування** всередині приладу (переважно на дні)* [Washing machine Whirlpool, с. 39; Пральна машина Whirlpool, с. 43];

- *Highlight an **option** and press OK. – Виділіть **параметр** і натисніть OK* [Digital camera Nikon, с. 339; Цифрова фотокамера Nikon, с. 339];

- *The camera offers a choice of the following shooting **modes**. – У фотокамері передбачено вибір вказаних нижче **режимів** зйомки* [Digital camera Nikon, с. 54; Цифрова фотокамера Nikon, с. 54].

З цього можна зробити висновки, що більшість таких проблемних випадків стосуються не лише складних технічних понять, а навпаки – ніби «простих» слів загальної лексики. Саме вони найчастіше викликають хибне відчуття зрозумілості й становлять ризик некоректного перекладу. Через це, перекладачу необхідно бути пильним при перекладі кожного елементу інтрукцій.

Таким чином, проведений у цьому підрозділі аналіз термінології показав, що тексти інструкцій мають високий ступінь стандартизації лексики, але при цьому залишаються до контексту використання. Спільні міжгалузеві терміни утворюють ядро інструкції, тоді як вузькоспеціальні одиниці відображають специфіку конкретного пристрою. Для перекладача найважливішим є не лише знання еквівалентів, а й уміння розпізнати хибних друзів перекладача та уникнути семантичних помилок. Подальший аналіз у підрозділі 2.3 буде присвячено граматичним і стилістичним особливостям перекладу інструкцій.

2.3. Граматичні та лексичні особливості перекладу інструкцій з англійської на українську мову

2.3.1 Сигнальні попереджувальні та інформаційні заголовки.

У цьому підрозділі будуть розглянуті типові мовні особливості інструкцій до технічних пристроїв (побутова техніка, будівельні інструменти, аудіо- та відеотехніка) та особливості їхнього перекладу українською мовою. Аналіз охоплює як структурні елементи інструкцій (попередження, застереження, поради для користувача), так і характерні граматичні конструкції, типи висловлень і основні перекладацькі трансформації.

Однією з характерних рис інструкцій є наявність спеціально виділених сигнальних заголовків, які привертають увагу користувача до важливої інформації або попереджають про небезпеку. Такі маркери виконують функцію попередження чи поради та мають усталене оформлення у вигляді заголовків та зазвичай виділяються жирним окресленням та великими літерами: **DANGER, WARNING, CAUTION, ATTENTION, IMPORTANT, NOTE (NOTES), TIP**.

Позначка WARNING – ПОПЕРЕДЖЕННЯ (УВАГА) використовуються як вказівка на процедури або умови, що становлять небезпеку для людини, якщо не вжити відповідних запобіжних заходів (наприклад, небезпека ураження струмом, вибуху, пожежі або ураження токсичними речовинами), наприклад:

- *WARNING: Do not touch the charging terminal of a vacuum or wall mount with chop sticks, metal screw drivers, forks, knives, etc. – ПОПЕРЕДЖЕННЯ: Не торкайтеся зарядних контактів пилососа або настінного кріплення паличками для їжі, металевими викрутками, виделками, ножами тощо* [Vacuum cleaner Samsung, с. 8; Пилосос Samsung, с. 8];

- *WARNING: Risk of explosion! Liquids and other food may easily explode when in containers that have been tightly sealed. – УВАГА: Небезпека вибуху!*

Рідина або інші харчові продукти у щільно закупорених ємностях можуть легко вибухнути [Microwave Oven Bosch, с. 4, Мікрохвильова піч Bosch, с. 4].

Вказівки DANGER та WARNING схожі за своїм призначенням, але перша використовується значно рідше й позначає максимальний рівень ризику. При перекладі вона майже ідентична до WARNING:

- *DANGER: You can be killed or seriously injured if you don't immediately follow instructions. – ПОПЕРЕДЖЕННЯ: Якщо ви не дотримуєтесь інструкцій, можливий смертельний випадок або серйозні травми* [Refrigerator Whirlpool, с. 3; Холодильник Whirlpool, с. 3].

Позначка CAUTION – ЗАСТЕРЕЖЕННЯ (ОБЕРЕЖНО) вказує на процедури або умови, що становлять небезпеку пошкодження обладнання, якщо не вжити відповідних запобіжних заходів:

- *CAUTION: Danger of explosion if battery is incorrectly replaced.– ОБЕРЕЖНО: Загроза вибуху, якщо батарею неправильно вставити* [Digital camera Nikon, с. 17; Цифрова фотокамера Nikon, с. 17];

- *CAUTION: The appliance is not intended to be operated by means of an external switching device, such as a timer, or separate remote controlled system. – ЗАСТЕРЕЖЕННЯ: Прилад не призначено для керування зовнішнім перемикачем, наприклад таймером, або окремою системою дистанційного керування* [Washing machine Whirlpool, с. 3; Пральна машина Whirlpool, с. 3].

Позначка IMPORTANT – УВАГА виділяє інформацію, що є ключовою для правильної експлуатації приладу, але не несе небезпеки:

- *IMPORTANT: If refrigerator was previously installed and you are moving it out of the home, turn refrigerator control off before you begin removing the doors. – УВАГА: Якщо холодильник уже було встановлено і ви виносите його з приміщення, вимкніть систему контролю, перед тим як знімати дверцята* [Refrigerator Whirlpool, с. 8; Холодильник Whirlpool, с. 8].

NOTE (NOTES) – ПРИМІТКА, ВКАЗІВКА позначає додаткову інформацію:

- *NOTE: To ensure a good washing result, always follow the instructions on the detergent packaging! – ВКАЗІВКА: Для доброго миття посуду необхідно дотримуватися інструкцій, наведених на упаковці мийного засобу* [Washing machine Whirlpool, с. 22; Пральна машина Whirlpool, с. 24].

TIP – ПОРАДА *має рекоменаційний характер* більш зручного користування приладом:

- *TIP: If the utensils are only lightly soiled, slightly less than the indicated amount of detergent is usually adequate. – ПОРАДА: Для меш забрудненого посуду достатньо, як правило, завантажити трохи менше миючого засобу, аніж рекомендується* [Washing machine Whirlpool, с. 23; Пральна машина Whirlpool, с. 25].

2.3.2 Лексична та синтаксична стислість. Як вже було визначено у попередньому розділі, тексти жанру інструкцій англійською мовою тяжіють до економії мовних засобів. Це проявляється перш за все у двох речах:

1. Уникнення прийменників в номінативних висловленнях, тобто розлогих описових конструкцій з ними. Наприклад, частіше використовується *main wash compartment,* замість *compartment for the main wash.*

Такі «стислі групи іменників» українською будуть перекладені більш розгорнуто:

- *main wash compartment (а не compartment for the main wash) – відділення для основного циклу прання;*

- *prewash detergent (а не detergent for the prewash) – засіб для замочування;*

- *memory card slot (не slot for the memory card) – кришка гнізда для карти пам'яті;*

- *battery chamber cover (не cover of the battery chamber) – кришка відсіку для акумулятора;*

- *mode dial lock release button – кнопка фіксатора диска режимів;*

- *built-under appliances – прилади, які установлюються під стільницю;*

2. Експресивна стисліть – тенденція до вживання прикметників замість підрядних речень. Приклади з різних типів техніки:

Angle Grinder:

- *flammable liquids, materials – легкозаймисті рідин, матеріали;*
- *unavoidable location – неминуче місце розташування* [Angle Grinder Makita; Кутова шліфувальна машина Makita].

Washing machine:

- *recyclable materials (materials which can be recycled) – матеріали, які піддаються вторинній переробці;*
- *permissible cold water temperature (cold water temperature which can be permitted) – допустима температура холодної води* [Washing machine Whirlpool; Пральна машина Whirlpool].

Dishwasher:

- *collapsible boxes – складні картонні коробки;*
- *integratable appliances (appliances which can be integrated) – інтегровані прилади;*
- *physically unavoidable (can't be physically avoided) – неминуче в силу фізичних властивостей;*
- *easily removable deposits (deposits which can be easily removed) – нестійкі нашарування* [Dishwasher Bosch; Посудомийна машина Bosch].

Vacuum cleaner:

- *non-rechargeable battery (battery which cannot be recharged) – неакумуляторні батареї;*
- *flammable dust – займистий пил;*
- *washable micro filter (micro filter which can be washed) – мікрофільтр, який можна мити;*
- *acceptable detergent – доступний у продажу миючий засіб;*
- *foreign matter – предмет, який створює перешкоду* [Vacuum cleaner Samsung; Пилосос Samsung].

Refrigerator:

- *reusable materials (materials which can be reused) – матеріали для повторного використання;*
- *removable parts (parts which can be removed) – знімні деталі* [Refrigerator Whirlpool; Холодильник Whirlpool].

Camera:

- *rechargeable battery (battery which can be recharged) – батарея, яку можна перезаряджати;*
- *removable memory card (memory card that can be removed) – знімна карта пам'яті;*
- *adjustable diopter control (control that can be adjusted) – діоптрійний регулятор, який можна налаштувати* [Digital camera Nikon; Цифрова фотокамера Nikon].

Телевізор:

- *wall mount bracket – кронштейн для настінного кріплення;*
- *HDD requiring external power supply – жорсткі диски, які вимагають підключення до зовнішнього джерела живлення;*
- *power cord provided with your product – шнур живлення, який додається до виробу;*
- systems equipped with graphic cards – системи, які мають графічні карти [Монітор Samsung; Monitor Samsung].

Українська не завжди має коротке прикметникове слово-відповінник, тому перекладач при перекладі часто мусить розгортати прикметники в описову конструкцію.

2.3.3 Right-to-left структури в англійській мові та їх переклад. Для наукової мови англійської особливо характерне використання синтаксичних конструкцій "right-to-left", що містить кілька іменників. Серед них є головний іменник – своєрідне «ядро», стоїть в кінці, а всі інші іменники зліва від нього відіграє (-ють) атрибутивну функцію:

- *after-sales service – центр післяпродажного обслуговування;*
- *speed-control system – система регулювання швидкості;*
- *anti–slip sheets – нековзкі підкладки;*
- *non-rechargeable battery – неперезаряджуваний акумулятор;*
- *oil based paint – масляна фарба;*
- *heat-resistant cookware – термостійкий посуд;*
- *microwave-safe material – придатний для мікрохвиль матеріал;*
- *child-proof lock – блокування від дітей;*
- *auto focus mode – режим автофокусування;*
- *shutter-release button – кнопка спуску затвора;*
- *movie-record button – кнопка запису відео;*
- *anti-theft lock – замок для захисту від крадіжок.*

2.3.4. Типові граматичні конструкції в текстах інструкцій. Тексти інструкцій забезпечують однозначність і зручність сприйняття завдяки високій структурованості та повторюваності граматичних моделей. Основною метою таких текстів є чітке регулювання дій користувача, тому в них переважають стандартизовані конструкції, які легко визначити та перекласти. Нижче наведено основні граматичні структури, які використовуються в інструкціях, а також методи перекладу цих структур на українську мову.

1. Складні інструктивні речення з умовою / застереженням.

У текстах інструкцій обраних як матеріал дослідження досить часто зустрічаються дуже довгі речення з кількома умовними та / або пояснювальними підрядними частинами. Наприклад:

- *It must be possible to disconnect the appliance from the power supply by unplugging it if plug is accessible, or by a multi-pole switch installed upstream of the socket in accordance with the wiring rules and the appliance must be earthed in conformity with national electrical safety standards. – Слід забезпечити можливість від'єднання приладу від джерела живлення за рахунок витягання*

вилки, якщо вона є доступною, або за допомогою багатополюсного перемикача, який встановлено перед розеткою згідно з нормами прокладення електропроводки. Крім того, прилад має бути заземлений відповідно до національних стандартів електричної безпеки;

- *When servicing the unit, never put fingers or other objects into the fan chamber in case the unit accidentally turns on. – Під час обслуговування виробу ніколи не встромляйте пальці або інші предмети у відділення з вентилятором, оскільки виріб може випадково увімкнутись;*

- *If you open the cooking compartment door while the appliance is in operation, the appliance stops the operation and keeps the set time schedule. – Якщо ви відкриєте дверцята робочої камери під час роботи, прилад перерве режим, і відлік встановленого часу зупиниться.*

В таких ситуаціях ми бачимо дві стратегії перекладу:

а) розчленування дуже довгого англійського речення на 2 речення українською;

б) заміна послідовного наказу на безособову норму, наприклад «слід забезпечити», «прилад має бути».

2. Короткі операційні інструкції (послідовність дій).

У текстах інструкцій з експлуатації головним завданням є розпорядження дій. Саме через цю причину велика кількість речень є простими. При їх перекладі зберігається імператив або їх перетворюють у безособову конструкцію:

- *To open the door, pull the handle. – Щоб відкрити дверцята, потягніть за ручку;*

- *Select the "Cotton" programme at a temperature of 60°C. – Виберіть програму «Бавовна» з температурою 60 °C;*

- *Do not lean or sit on the open door. – Не сідайте та не ставайте на відкриті дверці;*

- *Attach the lens. – Приєднайте об'єктив;*

- *Insert the memory card. – Вставте карту пам'яті;*

- *Open the door carefully. – Дверці відкривайте лише обережно.*

У реченнях такого типу використовуються зовсім прості слова з одним значенням, тому в перекладі не треба вдаватися до якихось особливих трансформацій. Для цих речень є типовим використання простих дієслів, лише конкретика. Найкраща стратегія їх перекладу це синтаксичне уподібнення (дослівний переклад).

3.Часи

У більшості випадків використовується Present Simple як в активному, так і в пасивному стані:

- *You can still change the settings while a programme is running. – Змінити параметри можна, навіть якщо програма вже запущена);*

- *If there is dust, water, etc. on a pin or contact point of the power plug, wipe them carefully. – Якщо на контактах штепселя є пил, вода та інші сторонні часточки, ретельно витріть їх;*

- *The washing machine is fitted with transport bolts to prevent any possible damage to the interior during transport. – Пральна машина обладнана транспортними болтами, які запобігають можливому пошкодженню внутрішніх вузлів пральної машини під час транспортування.*

- *The childproof lock is deactivated. – Блокування деактивоване.*

Для української мови типовим є перехід до безособових конструкцій замість активного: “you can…” перетворюються «можна змінити», «слід витерти», «необхідно встановити».

2.3.5. Модальні дієслова як засоби імперативності. У текстах інструкцій з експлуатації можна зустріти такі засоби, що виражають відтінок імперативності та рекомендації мови, як: використання модальних дієслів, дієслів у наказовому способі, а також вживання різних спонукальних конструкцій. Таким чином, для дотримання стилістичних особливостей текстів технічних інструкцій перекладачеві необхідно зберегти відтінок імперативності та рекомендацій у мові.

Найчастіше в посібниках з експлуатації зустрічаються такі модальні дієслова, як:

1. May / can – для попередження про можливі наслідки та результати, опис дозволених дій:

- *Charging and cleaning time **may** differ depending on the brushes and the conditions of use. – Тривалість заряджання і чищення **може** різнитися, залежно від щітки та умов використання;*
- *Otherwise, the vacuum cleaner **may** fall and could cause an injury or severe product damage. – Інакше пилосос **може** впасти і спричинити травмування користувача або зазнати серйозних пошкоджень;*
- *Hot steam **may** escape when you open the appliance door. – Під час відкривання дверцят приладу **може** виходити гаряча пара.*
- *Illuminator **may** become hot with continued use; wait for it to cool down. – Лампа **може** нагрітися через неперервне використання; зачекайте, поки вона охолоне.*

Проаналізувавши матеріали дослідження, можна дійти висновку, що під час перекладу модального дієслова “may” зазвичай використовують дієслово «може» та зустрічається воно в інструкціях у тих частинах, де говорять про техніку безпеки при користуванні приладом.

- *The remaining programme duration **can** vary. – Значення часу, який ще буде виконуватися програма, **може** змінюватися;*
- *You **can** extend the cooking time you have set at any time. – **Можна** у будь-який час подовжити встановлену тривалість;*
- *You **can** change this setting again at any time. – Ви **можете** змінити налаштування у будь-який момент.*

2. Should та must – для поради, рекомендації, заборони чи повинності:

- *It **should never** be necessary to force the tool. – До інструмента ніколи **не треба** прикладати силу.*

- *Repairs **should** be only carried out by a qualified Samsung service center. – Ремонт **слід** виконувати лише у спеціалізованому центрі обслуговування Samsung.*
- *Very small utensils **should not** be washed in the machine, as they may fall out of the baskets. – Дуже малі предмети посуду **не слід** мити в посудомийній машині, бо вони легко можуть випасти з коробів.*
- *Children **must not** play with the appliance. – **Не дозволяйте** дітям гратися з приладом.*
- *The electrical connection conditions **must** correspond with the specifications on the dishwasher rating plate. – Параметри електричного підключення **повинні** відповідати даним, які зазначені на табличці з технічними характеристиками.*

Слід зазначити, що з перекладі дієслово should зазвичай використовується в безособових конструкціях і має менш владне значення, на відміну дієслова must. В українських версіях «must» часто стає або «повинно», або безособовими конструкціями, наприклад: «не дозволяйте», «необхідно», «слід».

2.3.6. Деперсоналізація та звертання в інструкціях. У текстах інструкцій спостерігається особливий спосіб спілкування між виробником і користувачем. З одного боку, автор намагається залишатися нейтральним і офіційним, уникаючи персоніфікації; з іншого боку, він іноді звертається безпосередньо до споживача, щоб підкреслити довіру, відповідальність або надати поради. Характер офіційно-ділового стилю інструкцій формується цим балансом між деперсоналізацією та особистим звертанням.

1. Деперсоналізація через посилання на виробника.

Текст інструкцій може подаватися через деперсоналізацію*:*

- *If you cannot obtain any information from the **manufacturer**, you must not install the dishwasher above or below these appliances. – Якщо Ви не зможете отримати інформацію від **виробника**, тоді посудомийну машину вбудовувати під або над цими приладами не можна;*

- *Dispose of used batteries according to the **manufacturer's** instructions. – Утилізуйте використані батареї згідно інструкції **виробника**.*

2. Використання займеника "we" та найпоширеніші опції його перекладу.

Виробник іноді говорить від свого імені, особливо у блоках сервісу і підтримки:

- ***We** strongly recommend that you change the BIOS settings only with the help of a trained service personnel. – Наполегливо **радимо** змінювати налаштування BIOS лише з допомогою кваліфікованого технічного персоналу;*

- *For optimal washing, **we** recommend using a liquid detergent. – Для оптимального прання **рекомендується** використовувати рідкий миючий засіб;*

- ***We** have provided many important safety messages in this manual and on your appliance. **Ми** розмістили багато важливих повідомлень з техніки безпеки в цьому посібнику та на вашому приладі;*

- ***We** will always find an appropriate solution in order to avoid unnecessary visits by engineers. – **Ми** завжди знайдемо відповідне рішення, щоб уникнути зайвих поїздок фахівців технічного обслуговування.*

- *If you have further questions, **we** recommend that you contact the detergent manufacturers' helplines. – Щоб отримати додаткову інформацію, **радимо** звернутися безпосередньо до виробника відповідного засобу.*

Проаналізувавши різні інструкції з аспекту використання займенника "we", можна побачити закономірність їх вживання, а саме у частинах де розповідається про звернення до спеціалістів цієї компанії у випадку

несправності товару. Займенник “we” українською перекладають як і прямо «ми», так і перетворюючи речення на безособове.

3. Трансформація “you” у безособові речення.

При цьому, при зверненні до споживача використовуються шанобливі займенники “you” – «Ви», що при перекладі на українську мову, зазвичай, трансформуються на безособові речення, або використовують конструкцію «потрібно»:

- *If **you** want to stack a dryer on top of your washing machine, first contact our After-Sales Service or your specialist dealer to verify whether this is possible. – Якщо **потрібно** встановити сушарку зверху на пральну машину, спочатку зверніться до центру післяпродажного обслуговування або до спеціалізованого дилера, щоб з’ясувати можливість такого встановлення;*
- *If **you** have a problem with installing the wall mount, contact a Samsung service center. – У разі **виникнення проблем** під час установлення настінного кріплення звертайтеся в центр обслуговування Samsung;*
- *When **you** need to store the vacuum cleaner for a short time during cleaning, turn the vacuum off and lay it on the floor. – Якщо під час чищення **потрібно** на короткий час відставити пилосос, його слід покласти на підлогу.*

Робимо висновки, що в текстах інструкцій українською простежується тяжіння до безособовості («необхідно», «слід», «заборонено»), тоді як англійська інструкція звертається до користувача безпосередньо (“you have”, “you need”).

2. 4. Перекладацькі трансформації та загальні відмінності у перекладі інструкцій різних типів технічних пристроїв

2.4.1 Типові перекладацькі трансформації. Оскільки англійська й українська по-різному виражають певні аспекти мовлення, переклад майже завжди включає трансформації.

1. Додавання.

Використовують тоді, коли перекладач хоче додати елементи, які не були вказані в оригіналі, проте необхідня для кращого розуміння локальним користувачем.

- *input voltage: 100-240 Vac – напруга входу: 100-240 В змінного струму.* Перекладач розшифрував абревіатуру для кращої локалізації інструкції;

- *rapid 30’ – прискорена 30 хвилин*. Додається «хвилин», щоб розшифрувати «*’»;*

- *delicate, easily damaged laundry – делікатні тканини, які легко піддаються пошкодженням (блузки, тюлі тощо).* Додавання, що є уточненням, які саме речі відносяться до “delicate laundry”.

- *mixed – змішана білизна.* Пояснює контекст слова “*mixed*”;

- *cycle – цикл прання;*

- *Empty the dustbin before it is full to maintain the highest* ***efficiency****. – Чистьте пилозбірник до його заповнення, щоб підтримувати високу* ***ефективність прибирання****;*

- *This appliance is not intended for use by persons (including children) with reduced physical, sensory or mental capabilities, or lack of experience and knowledge. – Цей виріб не призначений для використання особами (включаючи дітей) з обмеженими фізичними, сенсорними чи розумовими можливостями або* ***особами****, які не мають достатнього досвіду чи знань;*

- *Push the battery* **in** *firmly. – Вставте батарею* ***у гніздо*** *з достатньою силою;*

- *You can control the suction power of the vacuum cleaner. – Змінювати силу всмоктування можна* ***за допомогою кнопок****.* Одночасно з додаванням перекладач застосував й іншу трансформацію – вилучення словосполучення “vacuum cleaner” та заміну частин мови й членів речення*;*

- *Use to clean various floor conditions at home, it is also suitable to clean carpet. – Використовуйте* ***турбощітку*** *для прибирання на різноманітних поверхнях, підходить для прибирання килимів;*

- *overview of menu – огляд меню* ***приладу****;*

- *safety information – інформація з* ***техніки*** *безпеки;*

- *The contents of this manual are subject to change without notice to improve quality. – Зміст цього посібника може змінюватися без попередження* ***з метою*** *покращення якості.*

- *Disassembly is the reverse order of assembly. –* ***Щоб*** *розібрати* ***пристрій, виконайте дії*** *у зворотному порядку до збирання.*

2. Вилучення.

Застосовують тоді, коли елемент в українській версії не потрібен або дублюється контекстом:

- *user maintenance – обслуговування;*

- *authorized repair person from an LG Electronics service centre – фахівець сервісної служби;*

- *tie strap (Optional in some countries only) – стяжка (додатково);*

- *caring before loading– перед завантаженням;*

- *The wall mount's mounting screws must be affixed to a hard wall* ***or underlying wall stud****. – Встановлюйте настінне кріплення на бетонній стіні.*

- *The wall mount installation should be set so the top of the wall mount is 113 cm* ***(44 1/2 in)*** *from the floor. – Настінне кріплення слід установити таким чином, щоб відстань від його верхнього краю до підлоги становила 113 см.* У цьому прикладі перекладач опустив значення, що були наведені в дюймах, тому що ця одиниця виміру не характерна для використання серед українців та, таким чином, дотримався правил перекладу інструкцій українською мовою: «Керуватися Міжнародною системою одиниць (СІ) і використовувати одиниці, що застосовуються нарівні з одиницями СІ»;

- *When accessories are disassembled to be stored, dust may fall from the suction part* ***of the vacuum cleaner****. – Під час знімання приладдя для зберігання із насадки може сипатися пил;*

- ***Press and hold*** *N for 5 seconds in BT (Bluetooth) function. – На 5 секунд* ***натисніть*** *кнопку N в режимі BT (Bluetooth);*

- *Be sure to fully extend the FM wire antenna. – Повністю розпряміть дротову FM-антену.*

За допомогою наступних прикладів можна відокремити закономірність вилучення слова “mode” при перекладі українською мовою:

- *pause* ***mode*** *– пауза;*

- *If the brush clings to floors (such as a carpet,* ***a mat****, or bedding, etc.) or does not spin properly, change the suction power to ‘MIN’ or ‘MID’* ***mode****. – Якщо щітка чіпляється за покриття на кшталт килима чи постільної білизни або не обертається належним чином, змініть рівень потужності всмоктування на «МІНІМАЛЬНИЙ» або «СЕРЕДНІЙ».*

3. Антонімічний переклад.

Залучають для створення природнішої граматичної структури української норми, заміна ствердження на заперечення або навпаки:

- *Very young children (0-3 years****) should be kept away*** *from the appliance. –* ***Не дозволяйте*** *маленьким дітям (від 0 до 3 років) підходити до приладу;*

- *Children* ***must not*** *clean the appliance or carry out general maintenance unless they are at least 8 years old and are being supervised. – Очищення та експлуатаційне обслуговування* ***можуть виконувати*** *діти,* ***лише якщо*** *їм 8 років або більше та якщо вони під наглядом.*

4. Конкретизація.

Уточнення ширшого англійського слова більш вузьким українським:

- *appliance / product – пральна машина;*
- *cycle – цикл прання;*
- *display – відображення на дисплеї;*
- *Close the cover cap. – Закрийте дверцята на нижній панелі;*

- Spinning brush stuck: ***Something*** *is stuck in the connected spinning brush accessory. – Блокування обертання щітки:* ***Сторонні предмети*** *перешкоджають обертанню щітки.*

5. Генералізація.

На відміну від конкретизації, оригінал спрощується:

- *Use the **vacuum cleaner** only for its intended purpose as described in these instructions. – Використовуйте **прилад** виключно за призначенням, як описано в цій інструкції;*

- *Do not use the vacuum cleaner to pick up matches, live ashes or **cigarette butts**. – Не використовуйте пилосос для збирання сірників, гарячого попелу або **недопалків**.*

6. Перестановки.

Виникає через різний порядок слів в українській та англійській мовах:

- *Preferably turn garments inside out before washing. – Перед пранням бажано вивернути предмети одягу навиворіт;*

- *To reduce the risk of fire, electric shock, or injury to persons when using the washer, follow basic precautions, including the following. – Дотримуйтесь нижченаведених заходів, щоб знизити вірогідність виникнення пожару, ураження електрикою або травми;*

- *Factors like unbalance in the wash load, or foam formation, can have an effect on the programme duration. – На тривалість програми впливають такі фактори, як незбалансованість завантаженої білизни або утворення піни;*

- *Read all instructions carefully. – Уважно прочитайте всі інструкції;*

- *Close supervision is necessary when any appliance is used by or near children. – Якщо будь-який виріб використовується дітьми або поблизу дітей, за ними потрібен особливий нагляд;*

- *The dishwasher has been preset with certain settings for your convenience. – Для полегшення роботи з посудомийною машиною значення деяких параметрів задано на заводі.*

7. Описовий переклад:

- *1 single size. – 1 невеликий предмет одягу чи будь-яка інша об'ємна річ.*

Це лексико-граматична трансформація, у ході якої відбулася заміна лексичної одиниці словосполученням, яке пояснює її значення. Перекладач

пояснив, що саме означає *“single size”*, при цьому не вживав переклад цього словосполучення.

Ще один приклад описового перекладу, в якому не використали переклад словосполучення *“alternating rotation” – «попеpемінний»*, а пояснили його значення. При цьому, варто зазначити, що автор використав ще й додавання «*при завершенні прання*» щоб наголосити на результат цього процесу: *With the alternating rotation of the drum, creasing is minimized. – При завершенні прання під час обертання барабану білизна рухається вгору-вниз, тому майже не мнеться.*

- *Low noise speed control system. – Система регулювання швидкості,* ***що знижує рівень шуму.***

8. Заміни.

а) Заміна числа або частини:

*– child lock – блокування для дітей (*заміна числа іменника);

– 6 motion – 6 алгоритмів обертання барабану;

– washing drum – барабан пральної машина (заміна слова словосполученням);

б) Заміна частин мови (конверсія):

- *Heat can deform and discolor the plastic parts of the unit. – Під дією тепла пластмасові частини виробу можуть деформуватись або втратити колір;*

- *Push the battery to the end until you hear it click. – Вставте батарею до упору, щоб фіксатор клацнув.*

9. Поділ речення.

- *This appliance is not intended for use by persons with reduced physical, sensory or mental capabilities, or lack of experience and knowledge, unless they have been given supervision or instruction concerning use of the appliance by a person responsible for their safety. – Цей пристрій не призначений для використання особами з обмеженими фізичними можливостями, сенсорними чи розумовими здібностями або браком відповідного досвіду чи знань. Така*

експлуатація допускається, тільки якщо особа, відповідальна за їхню безпеку, наглядає за ними або навчила користуватися приладом.

Аналіз показав, що переклад інструкцій поєднує дві вимоги: 1) точність технічної інформації та збереження юридично значущих попереджень і правил безпеки; 2) адаптацію тексту до мовних норм української, в якій уникають надлишкової персоналізації, яка тяжіє до безособових конструкцій типу «слід», «заборонено», «необхідно» та робить синтаксис більш прозорим. Також, в українській мові більш природньо перетворювати компактні номінативні ланцюжки (child-proof lock, speed-control system) у розгорнуті конструкції.

Також, здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що переклад науково-технічних текстів, а точніше інструкцій, містить велику кількість різноманітних за своїм характером трансформацій: як лексичних, так і граматичних. Хоча в досліджуваних нами інструкціях багато таких трансформацій як додавання, перестановки та описовий переклад, все ж, у текстах цього жанру найчастіше трапляється дослівний переклад (синтаксичне уподібнення).

2.4.2 Відмінності у перекладі інструкцій різних типів техніки. У цьому розділі вже було розглянуто специфіку перекладу інструкцій до різних типів технічних пристроїв: побутової, аудіо- та відео-, будівельної техніки. Мета цього пункту – показати на основі проведеного аналізу різних інструкцій, як тип технічного пристрою впливає на граматичні, стилістичні та термінологічні особливості перекладу.

Важливо підкреслити, що усі інструкції матеріалу нашого дослідження належать до одного жанру та стилю. Однак їх лексика, структура та рівні імперативності дещо відрізняються. Також, від типу техніки та очікуваного рівня підготовки користувача напряму залежить характер перекладацьких труднощів.

Інструкції до побутових приладів, таких як пральна машина, пилосос, холодильник і посудомийна машина, переважно містять слова, які описують фізичні дії користувача та конкретні предмети, такі як деталі корпусу, кнопки та функції. Враховуючи, що ці інструкції орієнтовані на звичайних споживачів, від пенсіонерів до підлітків, перекладач повинен передавати інформацію просто та однозначно, уникаючи складних технічних формулювань. Щоб текст звучав природно українською та не перевантажував читача, найчастіше застосовуються описові переклади, опущення другорядних деталей і заміни.

Інструкції до аудіо- та відеотехніки (телевізори, колонки, камери) містять більше інтернаціоналізмів, скороченнь та технічних абревіатур, такі як *HDMI, ISO, USB, Bluetooth*. Оскільки ці позначення мають усталене вживання по всьому світу, зазвичай їх не перекладають, а використовують транскрипцію або транслітерацію для передачі. Перекладач таких текстів повинен забезпечити, щоб переклад був зрозумілим для користувача, одночасно зберігаючи точність термінології. У перекладі часто є уточнення або пояснення, як-от: *порт HDMI – порт для підключення зовнішніх пристроїв (HDMI)*.

Інструкції з будівельної техніки мають більш офіційний і технічний стиль викладу, а також в них присутні пасивні конструкції і складні речення із підрядними. Тут ми часто бачимо вузькоспеціальні терміни (*torque control, bearing box, lock nut*), які іноді не мають повних українських аналогів, тому перекладач змушений застосовувати калькування або описовий переклад. Для цієї категорії текстів головне – це точність, оскільки навіть найменша помилка в термінології може змінити зміст інструкції або вплинути на безпеку використання приладу, що може призвести до травм.

Порівняння різних типів інструкцій показує, що лексичні та граматичні особливості перекладу безпосередньо залежать від рівня технічної складності приладу. Чим вищий рівень технологічності, тим частіше перекладач стикається з неперекладними елементами, скороченнями, складними

складними реченнями та потребою у додаткових коментарях. Натомість головним завданням побутових інструкцій є простота та ясність викладу.

Таким чином, перекладач має адаптувати свої підходи до кожного типу техніки, оскільки в побутових текстах він повинен спрощувати та робити текст максимально зрозумілим, а у технічних – зберігати точність і термінологію. Від рівня цієї адаптації залежить не лише якість перекладу, а й ефективність самої інструкції, адже її головна мета – це забезпечити правильне, безпечне та зручне використання приладу незалежно від його типу.

ВИСНОВКИ

Метою нашого дослідження було комплексне вивчення та визначення особливостей та труднощів перекладу інструкцій з англійської на українську мову, що зумовлена актуальністю цієї проблеми у наш час. Також, було проведене порівняння особливостей інструкцій до різних категорій електроприладів (побутові, будівельні, аудіо- та відеотехніки). У ході роботи виконано всі поставлені завдання, що дало змогу системно описати як теоретичні засади, так і практичні механізми перекладу цього типу текстів.

Дослідження показало, що науково-технічні тексти, до яких належать інструкції, мають високу стандартизацію, точність, логічність і нейтральність викладу. Інструкція як жанр поєднує елементи наукового та офіційно-ділового стилів, а її основна мета – інформативно-регулятивна. Такі тексти мають імперативний характер та чітку композиційну структуру.

В ході аналізу ілюстративного матеріалу було виявлено, що точність перекладу інструкцій напряму залежить від того, наскільки добре перекладач володіє термінологією. Термінологія створює «ядро» інструкцій, щоб текст цього жанру був однозначним та зрозумілим. Було встановлено, що терміни, які містяться в інструкціях, поділяються на три категорії: загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні. Перші дві групи включають загальну лексичну основу, тоді як третя група описує особливості конкретного пристрою.

Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що переклад інструкцій включає використання різноманітних лексико-граматичних трансформацій, таких як додавання, вилучення, заміни, перестановки, описовий та антонімічний переклад, калькування тощо. Синтаксичне уподібнення є найпоширенішим методом, оскільки він дозволяє зберегти логіку побудови тексту оригіналу. Застосування трансформацій зумовлене структурними відмінностями між

англійською та українською мовами, а також бажанням максимізувати природність перекладу.

Порівняння інструкцій до різних типів техніки, таких як будівельне обладнання, аудіо- та відео- та побутові прилади, показало, що граматичні та синтаксичні характеристики здебільшого спільні, тоді як лексичний рівень значно відрізняється. Технічні та виробничі інструкції містять складні терміни, пасивні конструкції та вимагають точного відтворення термінології, тоді як інструкції для побуту схильні до спрощених конструкцій і описових перекладів.

«Хибні друзі перекладача», такі як псевдоінтернаціоналізми та міжмовні омоніми, становлять окрему категорію перекладацьких проблем та потребують аналізу контексту. Щоб уникнути помилок, перекладач повинен пам’ятати про семантичні відмінності, належність терміна до певної галузі та його роль в інструкції.

З результатів дослідження можна сформувати наступні практичні рекомендації:

- забезпечення єдності термінології та використання усталених українських відповідників;
- адаптація конструкцій англомовних інструкцій до норм української мови без втрати точності змісту;
- приділення особливої уваги до перекладу інтернаціоналізмів;
- застосування у процесі перекладу прийомів спрощення тексту для забезпечення його зрозумілості широкій аудиторії користувачів.

Таким чином, інструкції як жанр поєднують універсальні принципи науково-технічного дискурсу з прикладною спрямованістю. Переклад інструкцій вимагає не лише лінгвістичної точності, але й відповідності українським технічним стандартам. Результати роботи можна використовувати для навчання технічного перекладу, практичного перекладу та дослідження лексико-граматичних і термінологічних аспектів науково-технічних текстів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні матеріалу за рахунок інструкцій до інших типів технічних пристроїв, зокрема спеціалізованої високотехнологічної та медичної техніки, що дозволить поглибити аналіз жанрових і термінологічних відмінностей. Доцільним також видається дослідження автоматизованих систем перекладу та оцінювання типових помилок машинного перекладу в текстах інструкцій, оскільки цей напрям має актуальність у сучасній перекладацькій практиці. Окрему увагу можуть становити питання стандартизації українських термінів і впливу технічних норм (ДСТУ, ISO) на процес перекладу. Подальший розвиток теми може охоплювати й аналіз прагматичних аспектів інструкцій, зокрема вплив текстових і візуальних елементів на користувача та роль перекладача у формуванні зрозумілих і безпечних інструкцій. Крім того, наразі виникає та популяризується окремий вид онлайн-інструкцій, що містять в собі інтерактивний компонент, цей напрямок може становити перед перекладачем окремі труднощі і завдання, які варто виділити та дослідити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білозерська Л., Возненко Н., Радецька С. Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця : Нова Книга, 2010. 231 с.

2. Бровкіна, О. В. Вступ до перекладознавства: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2016. 117 с.

3. Дрінко Г. Г. Спонукальні конструкції в англійській та українській мовах: дис. … канд. філол. наук. Донецьк, 2005. 182 с.

4. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов: посібник для студентів та викладачів ВНЗ. Вінниця : Нова книга, 2005. 224 с.

5. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2004. 474 с.

6. Зимомря М. І. Переклад: теорія та практика : навчально-методичний посібник. Кіровоград : Редакційно-видавничий центр КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. 114 с.

7. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. Харків : Торсінг, 2003. 448 с

8. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Київ : Нова книга, 2002. 562 с.

9. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 575 с.

10. Клименко І. М. Перекладознавство: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 376 с.

11. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ: Інкос, 2002. 317 с.

12. Коваленко А.Я. Науково-технічний переклад. Навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2001. 284 с

13. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ : Вища школа, 1987. 351 с.

14. Колесник О. В. Технічний переклад : підручник. Київ : Либідь, 2004. 320 с.

15. Колос Ю. З. Особливості передачі вимог в інструктивних текстах під час перекладу з англійської мови українською. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2021. № 48. Т. 4. С. 70–72.

16. Король А.А. Інноваційні технології перекладу: навчальний посібник. Чернівці : ЧНУ, 2023. 119 с.

17. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : Підручник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.

18. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : Підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 464 с.

19. Матвієнко, С. Г. Англійсько-український переклад науково-технічної термінології. Київ: Академвидав, 2021. 280 с.

20. Мірам Г. Є. Основи перекладу: курс лекцій. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2003. 240 с.

21. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу : монографія / за заг. наук. ред. В. А. Широкова. Вінниця : Нова книга, 2013. 448 с.

22. Непийвода Н. Ф. Мова української науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект). Київ : ТОВ «МФА», 1997. 303 с

23. Ніконова В. Г. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2018. 356 с.

24. Підгорна А. Б. Курс лекцій з дисципліни «Мова науково-технічної комунікації». URL : http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/4811/1/M07219.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

25. Рябокінь Н. О., Шатковський Я. М. Поняття інструкції, її комунікативне завдання. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка*, 2020. № 4. С. 27–37.

26. Скороходько Є. Ф. Термін у науковому тексті. Київ : Логос, 2006. 99 с.

27. Скребкова-Пабат М. А. Технічний переклад: елементи теорії та практики. Львів : Новий світ-2000, 2012. 204 с.

28. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. Київ: вид-во Київ. ун-ту, 2000. 124 с.

29. Турчин В. В. Прагматика наукового терміна : монографія. Івано-Франківськ : Факел, 2004. 226 с.

30. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.

31. Черноватий Л. М. Переклад англомовної технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2006. 296 с.

32. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. 2-ге вид., виправ. і доповнен. Київ : Алерта, 2011. 696 с.

33. Шпак В. К. Основи перекладу: Граматичні та лексичні аспекти. Київ : Знання, 2007. с. 378.

34. Baker, M. In Other Words : A Coursebook on Translation. London : Routledge, 2011. 332 p.

35. Bowker L., Pearson J. Working with Specialized Language: A Practical Guide to Using Corpora. London ; New York : Routledge, 2002. 256 p.

36. Bremer M. The User Manual Manual. Concord : UnTechnical Press, 1999. 314 p.

37. Bruce I. Academic Writing and Genre: A Systematic Analysis. London : Continuum, 2008. 194 p.

38. Byrne J. Technical Translation: Usability Strategies for Translating Technical Documentation. Dordrecht : Springer, 2006. 280 p.

39. Crystal D., Davy D. Investigating English Style. New York : Longman, 2014. 625 p.

40. Doherty M. Language Processing in Discourse: key to Felicitous Translation. London : Routledge, 2019. 192 p.

41. Gotti M. Investigating specialized discourse 3rd rev. ed. Bern : Peter Lang, 2011. 230 p.

42. Halliday M.A.K., R. Hasan. Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective. Oxford University Press, 1991. 126 p.

43. Hunston S. Corpora in Applied Linguistics. Cambridge : University Press, 2002. 241 p

44. McEnery T., Hardie A. Corpus Linguistics : Method, Theory and Practice. Cambridge : University Press, 2012. 312 p.

45. Munday, J. Introducing Translation Studies. Theories and Application. London : Routledge, 2016. 376 p.

46. Newmark P. A Textbook of Translation. Prentice Hall International, 1988. 292 p.

47. Nord C. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis. Amsterdam ; New York : Rodopi, 2005. 274 p.

48. Olohan M. Scientific and Technical Translation. London : Routledge, 2016. 262 p.

49. Pym A. Exploring Translation Theories. London ; New York : Routledge, 2010. 192 p.

50. Schubert K. Technical translation. Handbook of translation studies. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2010. 355 p.

51. Sjöholm A. Between Manual and the Reader. Technical Translation and the Usability of Manuals. 2013. 250 p.

52. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive Approach. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2000. 276 p.

53. Trosborg A. Text Typology and Translation. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1997. 365 p.

54. Vinay, J.-P., Darbelnet, J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. 358 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

55. Великий тлумачний словник сучасної української мови / ред. В.Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

56. Cambridge Dictionary : English Dictionary, Translations and Thesaurus. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/ (дата звернення: 01.11.2025)

57. The Oxford English Dictionary. 2nd ed. Oxford : Clarendon Press, 1989. 1090 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

58. Дриль: Інструкція з експлуатації. Makita. URL: https://budpostach.ua/static/shop/file/o_513_00001.pdf?srsltid=AfmBOopqAxBOc

plHGdOd75o42Jk0wGO30f0Uh97fZe9dXIVg5Lon-_dv (дата звернення: 01.11.2025)

59. Кутова шліфувальна машина: Інструкція з експлуатації. Makita. URL: https://maklta.com.ua/userfiles/ga4030_ga4530_ga5030.pdf?srsltid=AfmBOorhEwovq2kBNUxXa0HpsoAmriJwmWhPdrC0rTrVcmFr2g6J8RQP (дата звернення: 01.11.2025)

60. Мікрохвильова піч: Керівництво з експлуатації та інструкції зі встановлення. Bosch. URL: https://manuall.com.ua/bosch-fel023ms1-mikrokhvilova-pich/ (дата звернення: 01.11.2025)

61. Монітор: Посібник користувача. Samsung. URL: https://www.moyo.ua/ua/pub/files/instructions/17528_1700233315.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

62. Пилосос: Посібник користувача. Samsung. URL: https://downloadcenter.samsung.com/content/UM/202111/20211113173749093/O_DJ68-00837A-03_VS7000_RU_UK_KK_UZ_CIS_210915.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

63. Портативна міні система: Інструкція з експлуатації. LG. URL: https://gscs-b2c.lge.com/downloadFile?fileId=qgwn5Xs0Uxqh847KYpBXg (дата звернення: 01.11.2025)

64. Посудомийна машина: Інструкція з використання. Bosch. URL: https://media3.bosch-home.com/Documents/9001594550_A.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

65. Пральна машина: Інструкція з експлуатації. Whirlpool. URL: https://www.beko-professional.com.ua/wap/pdf/859991545640_IFI_UK.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

66. Холодильник: Використання та догляд. Whirlpool. URL: https://whirlpool-cdn.thron.com/static/J6OACU_W11286837E-UK.pdf_6IP1G5.pdf?xseo=&response-content-disposition=inline%3Bfilename%3D%22-.pdf%22 (дата звернення: 01.11.2025)

67. Цифрова фотокамера: Довідковий посібник. Nikon. URL: https://surl.lu/ucerwo (дата звернення: 01.11.2025)

68. Angle Grinder: Instruction manual. Makita. URL: https://makita.com.co/sites/default/files/884853b229_87439.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

69. Digital camera: Reference Manual. Nikon. URL: https://www.manua.ls/nikon/d550/manual (дата звернення: 01.11.2025)

70. Dishwasher: Instruction manual. Bosch. URL: https://media3.bosch-home.com/Documents/9001377937_A.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

71. Drill. Instruction manual. Makita. URL: https://makita.in/wp-content/uploads/2020/01/6412-Manul.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

72. Microwave Oven: User manual and installation instructions. Bosch. URL: https://media3.bosch-home.com/Documents/9001625599_G.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

73. Mini Hi-Fi Audio: Owner's Manual. LG. URL: https://www.manualpdf.in/lg/ol45/manual (дата звернення: 01.11.2025)

74. Monitor: User Manual. Samsung. URL: https://www.manua.ls/samsung/s27cm80/manual (дата звернення: 01.11.2025)

75. Refrigerator: Use and care guide. Whirlpool. URL: https://documents.designerappliances.com/Care-Guide-WRF757SDHZ.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

76. Vacuum cleaner: User manual. Samsung. URL: https://downloadcenter.samsung.com/content/UM/202005/20200527185928496/DJ68-00837J-01_VS7000_EN-MES_AA_200525.pdf (дата звернення: 01.11.2025)

77. Washing machine: User manual. Whirlpool. URL: https://whirlpool-cdn.thron.com/static/SU5LDU_859991532590EN_TYLBGM.pdf?xseo=&response-content-disposition=inline%3Bfilename%3D%22859991532590EN.pdf%22 (дата звернення: 01.11.2025)

SUMMARY

The study examines how instruction manuals are translated from English to Ukrainian, emphasizing the linguistic and grammatical characteristics of these texts and the methods applied to convey them effectively in Ukrainian.

The object of the study is the instruction manuals for household, audio-video, and construction equipment, while the subject is the lexical and grammatical peculiarities of these texts and their rendering in Ukrainian translation.

The primary objective of the study is to conduct a thorough examination of the translation process of instruction manuals from English to Ukrainian, while also identifying the principal challenges and common tactics employed by translators. To achieve this aim, the following objectives were set and achieved:

– to define the genre, structural, and functional features of instruction manuals as a form of scientific and technical discourse;

– to identify the terminological characteristics of English instruction manuals and the main strategies for translating terminology into Ukrainian;

– to examine the essential lexical and grammatical translation methodologies employed in the reproduction of instruction manuals in Ukrainian, including variations among different categories of technical devices.

The study proves that the effective translation of such texts into Ukrainian requires the translator's combining linguistic accuracy with functional adaptation, guaranteeing that the Ukrainian version remains both technically precise and accessible to a wide user audience.

The scientific novelty of the given research lies in the thorough linguistic analysis of the English-Ukrainian translation of instruction manuals for various types of technical devices.

Key-words: *instruction manuals, scientific and technical translation, terminology, lexical and grammatical transformations, translation equivalence*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Бойко Олександра Олександрівна, студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання денна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Переклад (англійський), адреса електронної пошти oleksandraboiko17@gmail.com ,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості перекладу науково-технічних текстів з англійської мови українською мовою (на матеріалі інструкцій до побутової, будівельної, аудіо- та відеотехніки)» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 01.12.2025 Підпис _____ ПІБ (студент) Бойко О. О.